

Załącznik nr 1 do Uchwały
Nr XIX / 110 /12 Rady
Miejskiej w Łobżenicy
z dnia 30 maja 2012 r.

**PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE
NA TERENIE GMINY ŁOBŻENICA
NA LATA 2012- 2016**

Łobżenica, kwiecień 2012

WSTĘP

Jednym z nadrzędnych i długofalowych celów polityki prorodzinnej państwa jest tworzenie warunków do pełnego rozwoju i prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobieganie występowaniu postaw i zachowań społecznych, grożących patologiami, w tym przemocą domową.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493) nakłada na samorządy gmin w tym obszarze następujące zadania:

- 1) tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- 3) opracowywanie i realizacja programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- 4) prowadzenie gminnego ośrodka wsparcia.

Konieczność podejmowania działań zapobiegających przemocy w rodzinie wynika również z zapisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.). Nadrzędnym celem *Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie gminy ŁOŻENICA na lata 2012 – 2016*, jest ograniczenie na terenie gminy skali problemu, jakim jest przemoc domowa. Cele szczegółowe, jakie będą bezpośrednio osiągnęte, odnoszą się do całego systemu zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie.

Program został opracowany przez pracowników Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łobżeniczy w konsultacji z przedstawicielami samorządu gminnego, oraz jednostek i instytucji statutowo zajmujących się pracą na rzecz rodziny i dziecka. Zawiera on zadania do realizacji dla wszystkich gminnych jednostek i instytucji, a także organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy Łobżenica.

W części opisowej Programu zostały zawarte podstawowe informacje na temat zjawiska przemocy w rodzinie, istotne dla jego właściwego zrozumienia oraz planowania działań w zakresie profilaktyki i działań naprawczych w obszarze przemocy w rodzinie.

Zakładając, że niniejszy Program będzie stanowił wspólny strategiczny plan działań wobec problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy Łobżenica i będzie realizowany przez wszystkie instytucje i organizacje zobligowane do podejmowania działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, oczekuje się, że przyczyni się on do stworzenia zintegrowanego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ograniczenia zjawiska przemocy oraz poprawy kondycji rodzin mieszkających na terenie gminy.

2. CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

Pojęcie przemocy w rodzinie

Kiedy myślimy o przemocy, kojarzy się ona nam najczęściej z biciem, popychaniem, kopaniem, znęcaniem się fizycznym nad drugą osobą, zmuszaniem człowieka do upokarzających czynności, stosowaniem przedmiotów lub narzędzi niebezpiecznych, mogących spowodować utratę zdrowia lub życia lub też gwałtem. Jednakże przemocą jest również poniżanie psychiczne człowieka, oczernianie go, wyzywanie, ranienie jego uczuć, niszczenie jego poczucia własnej wartości, niszczenie przedmiotów, do których jest przywiązany, głodzenie, ograniczanie swobody drugiej osoby w sposób przekraczający normy moralne, izolowanie od otoczenia. Przemoc może przybierać wiele form, może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Bez wątplenia należy zaklasyfikować ją do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej.

Mimo, że w relacjach międzyludzkich obecna była od zawsze, o przemocy w rodzinie mówiło się niewiele, jakby nie zauważając jej jako poważnego zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny. Takiego, które w konsekwencji prowadzi do znacznych naruszeń norm moralnych i prawnych, tragicznych skutków psychologicznych, a w skrajnych przypadkach do poważnych okaleczeń i zabójstw.

Dla lepszego rozpoznania zjawiska przemocy w rodzinie konieczne jest jej zdefiniowanie.

Przemoc w rodzinie, zwana także potocznie przemocą domową, zgodnie z treścią art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie to: *„jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt. 1 ustawy, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”*. Definicja ta nie wyczerpuje wszystkich znamion przemocy, nie mieści się w niej bowiem przemoc ekonomiczna.

Jak podaje Jerzy Mellibruda, na przemoc w rodzinie można spojrzeć z perspektywy prawnej, moralnej, psychologicznej i społecznej.

Z punktu widzenia prawa przemoc w rodzinie jest przestępstwem. Najczęściej stosowany art. 207 Kodeksu karnego dotyczy znęcania się fizycznego lub moralnego nad członkiem rodziny i przewiduje karę pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat. Z kolei moralne ujęcie zjawiska przemocy w rodzinie pokazuje, że dokonywanie przemocy to krzywdzenie drugiego, słabszego człowieka i jako takie jest złem moralnym. Moralna ocena przemocy powinna powstrzymywać sprawców i motywować świadków do pomagania. Psychologiczna perspektywa przemocy domowej zwraca uwagę na cierpienie i bezradność ofiary, ukazuje mechanizmy wewnętrzne i sytuacyjne sterujące przemocą oraz złożone procesy interakcji między sprawcą a ofiarą. Psychologiczne zrozumienie przemocy odgrywa podstawową rolę przy pomaganiu ofiarom w wyzwalaniu się od przemocy. W ujęciu socjologicznym ukazane są czynniki zawarte w obyczajach i postawach, które mogą sprzyjać przemocy lub ją usprawiedliwiać. Z drugiej

strony w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie mogą angażować się znaczące siły społeczne i wywierać wpływ na stan spraw publicznych.

Przemoc w rodzinie:

- jest zjawiskiem wynikającym z działania człowieka – działanie lub zaniechanie działań jest dokonywane przez jednego członka rodziny przeciwko pozostałym,
- jest procesem, gdyż nie pojawia się zniemacka i tworzy cykle,
- ma tendencje do powtarzania się i rzadko jest jednorazowym epizodem,
- jest intencjonalna – zmierza do osiągnięcia jakiegoś celu,
- wykorzystuje przewagę sił, uniemożliwiając samoobronę i opiera się na władzy i kontroli, dominacji i uległości,
- narusza prawa i dobra osobiste krzywdzonego członka rodziny,
- powoduje szkody i cierpienie u osób, których dotyka.

Rodzaje i typy przemocy

Wyróżnia się następujące formy:

Przemoc fizyczna – nazywana również *gorącą*, to każde agresywne zachowanie polegające na użyciu siły i prowadzące do naruszenia nietykalności cielesnej, nieprzypadkowych urazów, zranień, stłuczeń, złamań czy zasinień (m.in.: popychanie, obezwładnianie, szarpanie, policzkowanie, uderzanie pięścią, kopanie, duszenie, rzucanie przedmiotami, użycie przedmiotów lub narzędzi niebezpiecznych, mogących spowodować utratę zdrowia lub życia).

Przemoc psychiczna – nazywana również *zimną*, to umyślne agresywne działania, wykorzystujące nie tyle siłę fizyczną lecz mechanizmy psychologiczne, powodujące zachwianie u ofiary pozytywnego obrazu własnej osoby, obniżenie u niej poczucia własnej wartości, pojawienie się stanów lękowych i nerwicowych. Zachowania sprawcy mają na ogół charakter poniżający lub budzący poczucie zagrożenia i wywołują emocjonalny ból lub cierpienie (m.in.: wyśmiewanie, wyzywanie, krytyka, groźby, kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami).

Przemoc ekonomiczna – przejawia się w uniemożliwieniu dostępu do rodzinnych środków finansowych, prowadząc do całkowitego finansowego uzależnienia ofiary od sprawcy (np. odbieranie zarobionych pieniędzy, niezaspokajanie materialnych potrzeb rodziny, uniemożliwianie podjęcia pracy).

Przemoc seksualna – wymuszenie pożycia seksualnego lub nieakceptowanych i niechcianych przez ofiarę praktyk seksualnych w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy (np. sprawca stosuje przemoc grozi użyciem przemocy, żeby zmusić ofiarę do stosunku, może zostać skazany za gwałt).

Zaniedbanie – stan ciągłego niezaspokajania podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych osób zależnych.

Formy przemocy: fizyczna, psychiczna, ekonomiczna i seksualna – mogą się przenikać, ale każda może też występować osobno.

Osobami doświadczającymi przemocy domowej są najczęściej kobiety, dzieci, osoby starsze lub niepełnosprawne, ale bywają też nimi mężczyźni.

Ponadto szerokie ujęcie problemu pozwala wyodrębnić:

- typ przemocy, w której sprawcami są dorośli, tj. *przemoc wobec partnerki/a, przemoc wobec dziecka,*
- typ przemocy, w której sprawcami są dzieci, tj. *przemoc wobec rodziców, przemoc wobec rodzeństwa,*
- typ przemocy, w której sprawcami mogą być dorośli i dzieci, tj. *przemoc wobec osób w podeszłym wieku.*

Fazy cyklu przemocy

Aby móc lepiej zrozumieć dlaczego osobom doświadczającym przemocy tak trudno zmienić swoją sytuację, ważne jest przyjrzenie się specyfice relacji między osobą stosującą przemoc a ofiarą.

Zdecydowana większość osób nie doświadcza przemocy w sposób ciągły, gdyż przemoc ma tendencję do powtarzania się według określonej, zauważalnej prawidłowości. Istnienie tych cykli pozwala także lepiej wyjaśnić proces witalizacji osób doświadczających przemocy, a także pojawiający się w ich zachowaniu syndrom wyuczonej bezradności.

W cyklu przemocy występują trzy niezależne fazy, zmienne pod względem swej intensywności i czasu trwania:

1) **faza narastającego napięcia** – jest to początek cyklu, który charakteryzuje się wzrostem napięcia i natężeniem sytuacji konfliktowych,

2) **faza ostrej, gwałtownej przemocy** – to druga faza; w której następuje wybuch gniewu i wyładowanie agresji; agresja w tej fazie może być zagrażająca dla zdrowia i życia ofiary, moment zakończenia aktu przemocy zależy wyłącznie od sprawcy i nie ma żadnego związku z zachowaniem ofiary (sygnały jej bólu i cierpienia nie wyciszają agresji),

3) **faza „miodowego miesiąca”** – to trzecia faza w czasie, w trakcie której sprawca wyraża swoją skruchę, okazuje żal, obiecuje, że już nigdy więcej nie skrzywdzi ofiary lub po prostu zachowuje się tak jak gdyby przemoc nigdy nie miała miejsca; faza ta jest przemijająca i bez specjalistycznej pomocy kończy się nawrotem przemocy spowodowanym ponownym wzrostem napięcia u sprawcy.

Faza „miodowego miesiąca” zatrzymuje ofiarę w sytuacji przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch faz. Prawdziwe zagrożenie, jakie niesie ze sobą ta faza jest związane z tym, że przemoc w następnym cyklu zazwyczaj jest gwałtowniejsza i za każdym razem narasta. Jeśli już raz doszło do użycia przemocy, będzie ona się powtarzać dopóki nie zostanie przerwana, najczęściej przez interwencję z zewnątrz.

Rola stereotypów i przekonań na temat przemocy domowej

Wiele społeczeństw czy środowisk nie reaguje na problem przemocy w rodzinie, wyrażając tym samym przyzwolenie na jej istnienie. Jest to wynikiem funkcjonujących w świadomości społecznej stereotypów i przekonań, które głęboko zapuszczają swoje korzenie i fałszują rzeczywistość. Stereotypy i mity czy przekonania usprawiedliwiają stosowanie przemocy, służą do ukrycia czy zbagatelizowania problemu, przez co utrudniają prawidłowe reagowanie na akty brutalności czy okrucieństwa wobec bliskich.

Dają sprawcy sygnał o społecznym przyzwoleniu na stosowanie przemocy, umacniają w nim poczucie bezkarności, zniewalając ofiarę i zmuszając ją do milczenia.

Z punktu widzenia problemu przemocy w rodzinie za najgroźniejsze uważa się stereotypy:

1. usprawiedliwiający przemoc – np.: „osoby używające przemocy muszą być chore psychicznie”, „mnie też bili i wyrosłem na porządnego człowieka”, „jak się ciebie nie będą bać, to się z ciebie będą śmiać”, „przemoc jest wtedy gdy są ślady na ciele”, „przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol”, „przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego”, „to był jednorazowy incydent, który nigdy się nie powtórzy”,

2. przenoszące odpowiedzialność za przemoc na ofiary – np.: „sama sobie winna”, „jeśli ktoś jest bity to znaczy, że na to zasłużył”, „widziały gały co brały”, „ofiary przemocy w rodzinie akceptują przemoc”, „gdyby ofiara naprawdę cierpiała odeszłaby od sprawcy”, „kobieta odpowiada za ognisko domowe”, „gdyby chciała naprawdę coś zmienić, to już dawno by to zrobiła”,

3. przekonania izolujące ofiary – np.: „nie mów nikomu co się dzieje w domu”, „przemoc w rodzinie to sprawa prywatna, nikt nie powinien się wtrącać”, „policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych”, „gwałt w małżeństwie nie istnieje”, „nie ujawnia się tajemnic rodzinnych”, „nie pierze się rodzinnych brudów publicznie”, „nie można zmienić swojego przeznaczenia”.

Tym czasem, zgodnie z zapisami „Wielkopolskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2020”, wiedza naukowa, badania i doświadczenie specjalistów obalają stereotypy i dowodzą, iż:

- przemoc, wykorzystywanie, bicie, krzywdzenie osób bliskich jest przestępstwem, tak samo groźnym i podlegającym karze jak przemoc wobec obcych osób (...),
- przemoc w rodzinie występuje we wszystkich grupach społecznych, niezależnie od poziomu wykształcenia lub statusu społecznego czy materialnego, zdarza się, że lepiej wykształceni sprawcy stosują często wyszukane formy przemocy,
- nie tylko siniaki, złamania czy oparzenia świadczą o przemocy w rodzinie, przemoc ma *wiele twarzy* – to także poniżanie, obelgi, zmuszanie do określonych zachowań, grożenie, zastraszanie,
- nikt nie zasługuje na bicie, krzywdzenie, maltretowanie, niezależnie od tego, co zrobił lub powiedział, nie wolno poniżać, bić innych ani się nad nimi znęcać,
- przemoc domowa to przestępstwo ścigane przez prawo, a nie sprawa rodzinna (...),
- ofiary przemocy nie chcą być źle traktowane przez swoich bliskich, starają się bronić siebie i innych zagrożonych przemocą członków rodziny, chcą przerwać przemoc, ale pozostając w osamotnieniu, często nie potrafią tego zrobić – będąc w opresji działają często nieracjonalnie, co prowadzi do nasilenia przemocy,
- przemoc domowa niemal nigdy nie jest wyjątkowym, pojedynczym wydarzeniem, ma tendencję do powtarzania się, niezatrzymana eskaluje i przybiera na sile,
- nikt nie lubi być poniżanym i bitym, osoby doznające przemocy znajdują się w bardzo trudnej sytuacji wypełnionej bólem, cierpieniem, strachem, bezsilnością i poczuciem osamotnienia; tkwienie w związku pełnym krzywdzenia wynika między innymi z wyznawania tradycyjnych wartości takich jak miłość, trwałość małżeństwa, mylnego przeświadczenia, że sprawca jest dobry dla dzieci, gdyż ich nie bije, przekonania o zależności ekonomicznej od sprawcy i niemożności samodzielnego funkcjonowania,

wiary w obietnice sprawcy, że się zmieni, nieracjonalnego obwiniania się za przemoc, czy też braku wiedzy na temat miejsca, gdzie (...) może znaleźć bezpieczne schronienie i specjalistyczną pomoc,

- nawet uzależnienie od alkoholu nie zwalnia od odpowiedzialności za działania dokonywane pod jego wpływem, alkohol może nasilać przemoc i ułatwia jej stosowanie, stanem nietrzeźwości sprawcy próbują usprawiedliwić fakt znęcania się nad członkami rodziny,

- przemoc jest dążeniem do przejęcia pełnej władzy i kontroli nad innymi osobami, nie ma żadnych danych wskazujących na istnienie bezpośredniego związku pomiędzy przemocą a chorobą psychiczną,

- przemoc jest poważnym problemem, który niszczy nie tylko osobę, która jej doświadcza, ale też innych członków rodziny narażonych na uczestniczenie w aktach przemocy, dlatego nie można ukrywać przemocy i pozostawać biernym (...),

- przemoc w rodzinie nie jest nikomu przeznaczona, doznawanie przemocy przez lata nie oznacza, że tak musi być i że trzeba się z tym pogodzić.

Skutki przemocy w rodzinie

Przemoc może spowodować oprócz szkód fizycznych również trwałe i rozległe następstwa w psychice człowieka. Z powodu wielu następstw takich doświadczeń, cierpią nie tylko ci, którzy są ofiarami, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy, tj. najczęściej dzieci.

A. Konsekwencje doświadczania przemocy przez osoby dorosłe:

- poważne obrażenia ciała,
- wzrost częstości objawów związanych ze stresem (bole głowy, żołądka, pleców),
- przygnębienie, smutek, obojętność, popadanie w depresję, niepokój,
- niekontrolowane wybuchy płaczu, śmiechu czy agresji,
- zmienność nastrojów, decyzji,
- lęk przed bliskością, nieufność, poczucie zagrożenia, niska samoocena,
- kłopoty z zasypianiem, koszmary nocne, kłopoty z koncentracją,
- zaprzeczanie, obwinianie się, bezradność, adaptacja do przemocy.

B. Konsekwencje doświadczanie przemocy przez dzieci, które mogą wystąpić:

- obrażenia cielesne,
- życie w poczuciu ciągłego strachu i zagrożenia,
- brak poczucia bezpieczeństwa i stabilności środowiska wychowawczego,
- liczne schorzenia psychosomatyczne,
- maltretowanie psychiczne może prowadzić do nieprzystosowania interpersonalnego (niski poziom kompetencji społecznych, trudności w kontaktach z rówieśnikami), deficytów intelektualnych (w zakresie możliwości poznawczych, rozwiązywania konfliktów i kreatywności), problemów afektywno-behawioralnych (agresja, samoponiżanie, lęk, wstyd i poczucie winy, wrogość i gniew, pesymizm i negatywizm),
- wykorzystywanie seksualne prowadzi do wysokiego poziomu agresji, poczucia osamotnienia, myśli samobójczych, zaburzeń snu, nadpobudliwości, agresji.

Niezwykle istotne jest podkreślenie, iż konsekwencje stosowania przemocy ujawniają się często również po długim czasie, kiedy dziecko dorasta lub też już w jego dorosłym życiu. Odroczone skutki przemocy objawiają się w postaci różnych form

niedostosowania społecznego (tj. trudności w nauce, wagarowanie, ucieczki z domu, udział w nieformalnych młodzieżowych grupach przestępczych, wysoki poziom agresji, nadużywanie alkoholu, branie narkotyków, itp.).

Ponadto, zachowania przemocowe są dziedziczone i powielane. Młodzi chłopcy wychowujący się w rodzinach, gdzie mężczyzna znęca się nad kobietą, uczą się agresji wobec kobiet, dziewczynki zaś postrzegają bicie, maltretowanie i wykorzystywanie jako elementy wpisane w rolę kobiety.

C. Społeczne konsekwencje doświadczania przemocy

- przemoc domowa jako siła niszcząca cały system rodzinny niesie ze sobą ryzyko dziedziczenia przez dzieci zachowań przemocowych i powielania ich w dorosłym życiu,
- niezwalczana przemoc przybiera na sile, utrwała się niosąc konsekwencje dla uwikłanych w nią rodzin i dla całego społeczeństwa.

Prawo wobec problemu przemocy w rodzinie

Przemoc domowa jest przestępstwem. Podstawowym przepisem prawa karnego materialnego, związanym z zagadnieniem przemocy w rodzinie, jest **art. 207 Kodeksu Karnego –przestępstwo znęcania**. Przewiduje on karę za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą, małoletnią, nieporadną, zależną.

Znęcanie jest kategorią zbiorczą – może obejmować szereg zachowań, które rozpatrywane osobno, będą stanowić inne przestępstwa np. uszkodzenie ciała, groźby karalne. Aby przyjąć, że doszło do znęcania w rozumieniu prawa karnego, konieczny jest jakiś czas jego trwania, ale wyjątkowo, gdy przemoc ma charakter szczególnie dotkliwy lub intensywny, można ją zakwalifikować jako znęcanie, nawet jeżeli trwa bardzo krótko, np. jeden dzień. Jeśli zachowanie będące przemocą, nie zostanie uznane za znęcanie się, np. z uwagi na brak długotrwałości, może być ścigane osobno, jako inne przestępstwo. Nie ma przestępstwa znęcania, gdy dwie osoby znęcają się wzajemnie nad sobą. Obok znęcania w rodzinie dochodzi także do innych ściganych prawem przestępstw takich jak m.in.:

- uszkodzenie ciała (art. 156 k.k. lub art. 157 §1 i 2 k.k.) i naruszenie nietykalności cielesnej (art.217 k.k.),
- pozostawianie osoby, co do której istnieje obowiązek sprawowania opieki, w sytuacjach bezpośrednio zagrażających jej życiu lub zdrowiu (art. 160 §2 k.k.),
- zmuszanie do określonych zachowań (art. 191 §1 k.k.),
- zgwałcenie (art. 197 k.k.) oraz nakłanianie i zmuszanie do czynów nierządnych przy wykorzystaniu stosunku zależności (art. 199 k.k.),
- doprowadzenie małoletniego poniżej lat 15 do obcowania płciowego lub do poddania czy wykonania innej czynności seksualnej lub utrwalanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego (art. 200 k.k.),
- rozpijanie małoletniego w drodze dostarczania napoju alkoholowego, ułatwiania lub nakłaniania do spożycia takiego napoju (art. 208 k.k.),
- uporczywe uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego (art. 209 k.k.),
- porzucenie małoletniego lub osoby nieporadnej pod względem psychicznym lub fizycznym (art. 210 k.k.),
- zniewaga (art. 216 § 1 k.k.),
- kradzież na szkodę osoby najbliższej (art. 278 § 4 k.k.) lub kradzież z włamaniem (art. 279 k.k.),

- przywłaszczenie (art. 284 k.k.) lub niszczenie mienia (art. 288 k.k.).

Sytuację osób doznających przemocy w rodzinie regulują również przepisy prawa cywilnego zawarte głównie w Kodeksie Rodzinnym i Opiekuńczym, dotyczące m.in.:

- warunków zniesienia przez sąd wspólności majątkowej (art. 52).

- warunków orzekania separacji i rozvodu (art. 56, art. 611 – art. 656).

- rozstrzygania władzy rodzicielskiej, obowiązku ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania

dziecka w przypadku rozvodu (art. 58 § 1).

- sposobu korzystania ze wspólnego mieszkania w przypadku rozvodu (art. 58 § 2).

- warunków dokonywania podziału wspólnego majątku (art. 58 § 3).

- obowiązku rodziców do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka (art. 133).

Od 2005 roku funkcjonuje **ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie**, która określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zasady postępowania wobec osób doznających przemocy w rodzinie oraz osób stosujących przemoc. Ustawa zobowiązuje osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych powzięły podejrzenie o występowaniu przemocy w rodzinie, do niezwłocznego zawiadomienia o tym Policji lub Prokuratora (art. 12).

Ustawa ta umożliwia również stosowanie, w toku postępowania, wobec osób podejrzanych, specyficznych środków ograniczających możliwość ich kontaktu z pokrzywdzonymi.

Interwencja kryzysowa jako model pracy

Doświadczenie przemocy jest jedną z wielu sytuacji kryzysowych. Kryzys jest wynikiem stresu i napięcia w życiu człowieka. Kryzys jako pojęcie jest bardzo często używany w języku potocznym na określenie sytuacji, w których coś w naszym życiu ulega gwałtownej zmianie i czemu towarzyszą negatywne emocje.

Definicje słownikowe słowa „kryzys” traktują go jako:

- punkt zwrotny na lepsze lub gorsze,
- trudność lub przeszkodę w osiąganiu celów życiowych,
- stan dezorganizacji, w którym zawodzą zwyczajowe sposoby zachowań i dokonywania wyborów,
- głębokie zaburzenie cyklu życiowego wymagające sięgnięcia po dodatkowe zasoby środowiskowe lub uruchomienia zasobów własnych.

Podsumowując, kryzys jest reakcją jednostki na wydarzenie, sytuację subiektywnie postrzeganą, paraliżującą zwyczajowe sposoby radzenia sobie, powodującą poważne zaburzenia afektywne, behawioralne i poznawcze, wymagającą sięgnięcia po zasoby zewnętrzne lub uruchomienia zasobów osobistych. Szczególnym obciążeniem dla równowagi psychicznej jest duża liczba wydarzeń krytycznych, zagęszczenie w czasie oraz ich negatywna ocena.

Kryzys rozwija się w wyraźnych stadiach:

- występuje sytuacja krytyczna, w której decyduje się, czy normalne mechanizmy radzenia sobie z trudnościami wystarczą;
- narastające napięcie i dezorganizacja towarzyszące tej sytuacji przekraczają zdolność dotkniętej nią osoby do radzenia sobie z trudnościami;

- wybrnięcie z sytuacji wymaga sięgnięcia po dodatkowe zasoby (takie, jak fachowe poradnictwo);
- konieczne może się okazać skierowanie do specjalisty, który pomoże w usunięciu poważnego zaburzenia osobowości.

Kryzys jest zatem odczuwaniem lub doświadczaniem wydarzenia bądź sytuacji jako trudności nie do zniesienia, wyczerpującej zasoby wytrzymałości i naruszającej mechanizmy radzenia sobie z trudnościami. U osoby będącej w kryzysie, która nie otrzyma stosownego wsparcia, mogą wystąpić poważne zaburzenia afektywne, behawioralne i poznawcze.

Próba szybkiego poradzenia sobie z aktualnym problemem jest *interwencją kryzysową (inaczej zwana przeciwdziałaniem kryzysowi)*.

Interwencję kryzysową rozumiemy jako metodę systemowego, interdyscyplinarnego, wielowątkowego oddziaływania na osobę w kryzysie, dostarczającą wszechstronnego wsparcia i wielostronnej pomocy: psychologicznej, materialno-bytowej, prawnej, społecznej, medycznej, informacyjnej i innej.

Celem interwencji kryzysowej jest spowodowanie odzyskania, przez osobę w kryzysie, zdolności jego samodzielnego pokonania (złagodzenie objawów reakcji kryzysowej, przywrócenie równowagi psychicznej, zapobieganie przejściu ostrego kryzysu w stan chroniczny, przywrócenie umiejętności samodzielnego radzenia sobie).

Definicja interwencji kryzysowej zawarta w art. 47 ustawy o pomocy społecznej mówi, iż jest to

„zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu, których celem jest „przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej”.

Ww. definicja została rozszerzona przez zapisy ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która również poszerzyła formy wsparcia składające się na interwencję kryzysową o natychmiastową pomoc psychologiczną oraz schronienie do 3 miesięcy.

Interwencja kryzysowa jest świadczeniem niepieniężnym z pomocy społecznej (art. 36 lit.), skierowanym do wszystkich osób i rodzin, bez względu na posiadany przez nich dochód i nie wymagającym wydania decyzji administracyjnej (art. 106 ust 2 ustawy o pomocy społecznej).

Cele interwencji kryzysowej to:

- złagodzenie objawów reakcji kryzysowej,
- przywrócenie równowagi psychicznej,
- zapobieganie przejściu ostrego kryzysu w stan chroniczny,
- przywrócenie umiejętności samodzielnego radzenia sobie.

Charakterystyczne dla interwencji kryzysowej jest:

- udzielanie pomocy jak najszybciej po wydarzeniu kryzysowym,
- intensywność kontaktów,
- elastyczność oddziaływań,
- mobilizowanie naturalnego systemu wsparcia,
- kompleksowa odpowiedź na potrzeby osoby w kryzysie.

Zadaniem osób i instytucji zajmujących się interwencją kryzysową jest możliwie jak najszybsze opanowanie kryzysu, a nie rozwiązanie problemów powstałych przed sytuacją kryzysową.

Po zastosowaniu interwencji kryzysowej można zaproponować również inne formy interwencji, np. poradnictwo kryzysowe, psychoterapię, terapię krótkoterminową lub długoterminową.

3. DIAGNOZA SPOŁECZNA

Skala zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy

Z przeprowadzonych w Polsce badań w 2009 r. przez CBOS: *Przemoc i konflikty w domu*. Komunikat z badań wynika, że:

- a) 23% dorosłych Polaków deklaruje, że padło ofiarą przemocy
- b) 33% ludzi twierdzi, że zna przynajmniej jedną kobietę, która podczas konfliktów małżeńskich bywa bita przez męża
- c) 68% przyznaje, że w ich domach zdarzają się różnego rodzaju konflikty, sprzeczki lub awantury

W Polsce najczęściej popełnianym przestępstwem jest znęcanie się nad członkiem rodziny –art. 207 k.k. Pod względem zgłaszanych przestępstw organom ścigania znajduje się ono na trzecim miejscu.

Od problemu przemocy nie są wolne również rodziny zamieszkujące gminę Łobzenica. Należy jednakże zaznaczyć, iż przemoc w rodzinie jest zjawiskiem trudnym do badania, ze względu na fakt, że dotyka najbardziej intymnej sfery życia człowieka. Jak podaje CBOS, szacowanie skali przemocy domowej obarczone jest dużym błędem ze względu na społeczne ograniczenia w ujawnianiu tego rodzaju problemów. Ofiary przemocy nie zawsze chcą zdradzać sprawy, które uznają za wstydlive, uważają, że „nie należy publicznie prać brudów”, itp. W konsekwencji większość przypadków przemocy nadal nie jest ujawniana. Zjawisko to przez wiele lat było marginalizowane, a podejmowane działania miały jedynie na celu odizolowanie ofiary od sprawcy. Istnieje zatem potrzeba podejmowania kompleksowych działań skierowanych do ofiar przemocy w rodzinie jak również osób stosujących przemoc.

Przemoc i konflikty występujące w domach na terenie Gminy Łobzenica

Dane Komisariatu Policji w Łobzenicy

- a) 8 zgłoszeń o przemocy w rodzinie
- b) 1 Niebieska Karta
- c) 54 konflikty w rodzinie
- d) 33 osoby odwieziono do izby wytrzeźwień

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Łobzenica

- a) 1 przemoc w rodzinie
- b) 47 interwencje domowe

Dane Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łobzenicy

- a) 1 Niebieska Karta w rodzinie (2 osoby w rodzinie)
- b) 9 rodzin w których wystąpił konflikt w rodzinie
- c) 7 rodzin w których wystąpiła przemoc

Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje szereg działań wynikających z ustawy o pomocy (tj. konsultacje oraz terapia).

Niestety nadal wiele przypadków przemocy w rodzinie nie jest zgłaszanych, głównie z powodu strachu, wstydu, braku wiary w skuteczność prawa i obowiązujących procedur, braku sprawnego systemu wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie, jak również nie zawsze prawidłowego funkcjonowania instytucji odpowiedzialnych za ściganie i karanie (policja, sądy, prokuratura),

Niniejszy Program ochrony ofiar przemocy w rodzinie ma na celu zwiększenie zakresu pomocy i podniesienie skuteczności działań na rzecz rodzin z problemem przemocy domowej.

ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE REALIZACJĘ PROGRAMU ORAZ BUDOWĘ GMINNEGO SYSTEMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

W celu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zapobiegania tym krzywdom i udzielania skutecznej pomocy osobom, które zostały przemocą dotknięte Burmistrz Łobzenicy powołał Zespół interdyscyplinarny Zarządzeniem Nr W/27/2011 Burmistrza Łobzenicy.

W skład zespołu wchodzi;

- Adam Jagodziński - dzielnicowy Rejonu sł.nr 1 w Łobzenicy
- Krystyna Muzolf - członek Zarządu Gminnego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Łobzenicy
- Zofia Tymczak - Zakład Pielęgniarek i Higienistek Środowiskowych-Szkolnych s. c SzKOL - MED. Łobzenica
- Grzegorz Mucha - Kurator Specjalista dla Dorosłych Sąd Rejonowy w Złotowie
- Eleonora Pufal - Starszy pracownik socjalny Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łobzenicy
- Michał Daniel- Pełnomocnik Burmistrza ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Lucyna Pufal - Z-ca Dyrektora Gimnazjum Publicznego im.Jana Pawła II w Łobzenicy
- Tadeusz Perliński - Z-ca Burmistrza Łobzenicy

Zasoby instytucjonalne

- 7 szkół (w tym 1 gimnazjum, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych)
- 1 przedszkole
- Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej,
- Gminne Centrum Kultury
- Biblioteka Gminna

- 3 świetlice socjoterapeutyczne
- kluby sportowe
- organizacje pozarządowe:
- świetlice sołeckie
- ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w Pile, ośrodek swoim zasięgiem działania obejmuje Gminę Łobzenica .Ofiary przemocy mogą przebywać w ośrodku do 3 miesięcy bez pokrycia kosztów pobytu .Objęte są opieką prawną, socjalną, terapeutyczną i psychologiczną

Zasoby kadrowe

- 5 pracowników socjalnych,
- pedagodzy szkolni,
- dyrektorzy szkół,
- nauczyciele,
- Policja – Komisariat Policji w Łobzenicy
- Przewodniczący Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- kuratorzy sądowi,
- lekarze i pielęgniarki środowiskowe,
- przedstawiciele parafii,
- przedstawiciele organizacji pozarządowych,
- radni i sołtysi

4. ZAŁOŻENIE PROGRAMU

Tworzenie skutecznego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie obejmuje cztery podstawowe obszary działań, które skierowane są do różnych odbiorców.

1) Działania uprzedzające (diagnozujące, informacyjne, edukacyjne):

podejmowane w ramach profilaktyki, ukierunkowane są na promocję zdrowej rodziny, reprezentującej ogólnie pozytywne wartości i styl życia oraz zapobieganie przemocy w rodzinie. Kierowane są do ogółu społeczeństwa, a także osób pracujących z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie. Szczególną rolę odgrywają tutaj kampanie medialne przekazujące informacje z zakresu problematyki przemocy rodzinie.

2) Działania interwencyjne:

tj. opiekuńcze, kierowane do osób doznających przemocy, a pouczające i izolujące kierowane do osób stosujących przemoc w rodzinie

3) Działania wspierające:

psychologiczne, pedagogiczne, terapeutyczne i inne, kierowane do ofiar przemocy

4) Działania korekcyjno-edukacyjne:

kierowane do sprawców przemocy w rodzinie. w zakresie udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie lub oddziaływania na sprawców, a także podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie oparty jest na następujących zasadach:

- wzajemnej współpracy i współdziałania organów administracji publicznej, instytucji, organizacji pozarządowych, kościołów, policji i sądów, innych środowisk i osób fizycznych, uprawnionych lub zobowiązanych do inicjowania i realizacji zadań związanych pośrednio i/lub bezpośrednio z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie i jej negatywnym następstwom,
- jawności działań podmiotów realizujących zadania programowe z poszanowaniem godności, tak ofiary, jak i sprawcy,
- szczególnej ochrony dzieci, zachowaniem ich prawa do wychowywania się w rodzinie, osób starszych i niepełnosprawnych w zakresie właściwej opieki i pielęgnacji , poprzez udzielenie rodzinie szczególnego wsparcia w dążeniu do poprawy jej funkcjonowania.

Do realizacji Programu i tworzenia gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie włącza się jako **realizatorów**:

- władze samorządowe,
- zespół interdyscyplinarny
- Gminne Centrum Kultury
- Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Łobżenicy
- Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łobżenicy
- Komisariat Policji w Łobżenicy
- Szkoły i przedszkola funkcjonujące na terenie gminy
- Gminną Bibliotekę Publiczną,
- placówki ochrony zdrowia,
- prokuraturę i sądy wraz ze służbami kuratorskimi,
- kościoły (parafie),
- organizacje pozarządowe,
- osoby fizyczne i społeczności lokalne poszczególnych sołectw.

Adresaci Programu:

- ofiary przemocy,
- sprawcy przemocy,
- świadków przemocy

5. WDRAŻANIE PROGRAMU

Cele Programu

Cel główny:

Zmniejszenie rozmiaru przemocy w rodzinach mieszkających na terenie gminy Łobżenica oraz skutków stosowania przemocy.

Cel główny Programu będzie realizowany poprzez poniższe cele szczegółowe:

- 1) Podniesienie świadomości i wrażliwości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie.**
- 2) Zapewnienie ochrony i udzielenie pomocy świadkom i osobom doznającym przemocy w rodzinie.**
- 3) Działania edukacyjno – korekcyjne kierowane do osób stosujących przemoc**
- 4) Poprawa skuteczności działań osób przygotowanych do pomagania rodzinie, w której występuje problem przemocy**

Uwarunkowania realizacji Programu

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na terenie Gminy Łobżenica na lata 2012-2016 obejmuje różne formy działań profilaktycznych i pomocy świadczonej na rzecz rodzin zagrożonych problemem przemocy, zakładając zintegrowanie i synchronizację zadań samorządu lokalnego z działaniami innych podmiotów, w tym organizacji pozarządowych, kościołów, fundacji, stowarzyszeń, rad osiedli i innych, które działają na rzecz rodzin i dzieci.

Cele określone w programie wynikają z przeprowadzonej analizy sytuacji i diagnozy potrzeb w zakresie problematyki przemocy domowej.

Dostosowanie rozwiązań programowych do faktycznie występujących problemów, z jakimi borykają się rodziny zagrożone kryzysem jest jednym z podstawowych założeń Programu. Dzięki temu jego realizacja w znacznym stopniu zwiększy efektywność działań profilaktycznych oraz wspierających w sytuacjach problemowych, podejmowanych przez różne podmioty na rzecz przeciwdziałania dysfunkcjom i przywrócenia rodzinie możliwości prawidłowego funkcjonowania.

Sprawne funkcjonowanie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy

w rodzinie zakłada koordynację i spójność działań, w tym dobry przepływ informacji między partnerami – jednostkami pomocy społecznej, ochrony zdrowia, wymiaru sprawiedliwości, policją, instytucjami oświaty, kultury, sportu, organizacjami pozarządowymi i innymi zajmującymi się przemocą w rodzinie.

Pełna realizacja wyznaczonych celów jest uzależniona od stopnia zaangażowania tych podmiotów w stworzenie systemu umożliwiającego rodzinie uzyskanie specjalistycznego wsparcia i niezbędnej pomocy, by sama stawała się niezależna, wydolna i zaradna.

Przewidywane efekty realizacji Programu

1. Pogłębienie wiedzy społeczności lokalnej gminy Łobżenica o zjawisku przemocy domowej i sposobach radzenia sobie z tym problemem.
2. Zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie.
3. Zwiększenie zaangażowania się społeczności lokalnej w sprawy związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.
4. Zwiększenie liczby osób profesjonalnie zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej oraz pomagających ofiarom przemocy.

5. Zbudowanie na terenie gminy Łobżenica spójnego, pełnozakresowego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
6. Zmniejszenie rozmiarów zjawiska przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
7. Niwelowanie skutków zjawiska przemocy domowej.

Monitoring realizacji Programu

Monitorowanie Programu będzie prowadzone przez Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łobżenicy, na podstawie zebranych informacji, przekazywanych przez jednostki uczestniczące w jego realizacji.

Sprawozdawczość będzie dotyczyć realizacji wszystkich celów, ujętych w harmonogramie, a wskaźniki osiągnięcia zamierzonych celów Programu na lata 2012 – 2016 będą mierzone systematycznie w okresach rocznych. Roczne sprawozdania z realizacji Programu będą przedstawiane Burmistrzowi Gminy Łobżenica

Bieżący monitoring umożliwi wgląd w realizację podejmowanych działań, ocenę ich skuteczności oraz wdrażanie działań korygujących.

Ostateczne efekty realizacji Programu zostaną podsumowane w roku 2016, po zakończeniu przewidzianego okresu jego realizacji i zostaną zawarte w raporcie z monitoringu, który zostanie przedstawiony Radzie Gminy Łobżenica.

Środki na realizację Programu

Realizacja działań ujętych w celach szczegółowych programu w znacznej części będzie uzależniona od wielkości środków finansowych zaplanowanych w corocznym budżecie. Przedsięwzięcia związane z problematyką przemocy mogą uzyskać dofinansowanie ze środków własnych gminy przeznaczonych na realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Dofinansowanie obejmować winno:

- działalność zespołu interdyscyplinarnego(szkolenia, zakup materiałów dydaktycznych i biurowych ,dojazdy do placówek i środowisk dotkniętych przemocą) ,
- udział w kampaniach społecznych (zakup plakatów, gadżetów, publikacje w mediach
- korzystanie z usług specjalistów (prawnik, psycholog, terapeuci)

Spis treści

1. Wstęp	2
2. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie	
Pojęcie przemocy w rodzinie	3
Rodzaje i typy przemocy	4
Fazy cyklu przemocy	5
Rola stereotypów i przekonań na temat przemocy domowej	5
Skutki przemocy w rodzinie	7
Prawo wobec problemu przemocy w rodzinie	8
Interwencja kryzysowa jako model pracy	9
3. Diagnoza społeczna	
Skala zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy	11
Zasoby umożliwiające realizację programu oraz budowę Gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	12
Zasoby instytucjonalne	12
Zasoby kadrowe	13
4. Założenie programu	13
5. Wdrażanie programu	14
Cele programu	14
Uwarunkowania realizacji Programu	15
Przewidywane efekty realizacji Programu	15
Monitoring realizacji Programu	16
Środki na realizację Programu	16

Załączniki :

- 1) Harmonogram działań Programu na lata 2012 – 2016
-zadania ,odpowiedzialni za realizację , terminy realizacji